

Cyngor Gweithredu Gwirfoddol Cymru

Cefnogi elusennau, gwirfoddolwyr a chymunedau

7. Dod o hyd i arian a'i gael

7.6.3 Codi arian - rhoddion

Mae sawl ffordd o godi arian gan unigolion. Bydd y daflen wybodaeth hon yn canolbwyntio ar roi yn rheolaidd, casgliadau (gan gynnwys codi arian wyneb yn wyneb) a loteriau. Mae taflen wybodaeth ar wahân wedi'i neilltuo ar gyfer Codi Arian drwy Gymynroddion. Fel gyda phob gweithgaredd codi arian, rydym yn cynghori cymryd yr amser i feddwl yn strategol pa ddulliau sydd fwyaf priodol i'ch sefydliadau. Ystyriwch pwy yw eich cynulleidfaoedd targed, y ffordd orau o'u cyrraedd a'u hysbrydoli i roi, a pha adnoddau sydd gennych i gyflawni'r gweithgareddau a nodwyd gennych.

Yn yr un modd â phob dull codi arian, mae'n bwysig sicrhau bod eich gweithgaredd codi arian yn cydymffurfio â'r Codau Ymarfer Codi Arian. Mae hyn yn arbennig o bwysig lle rydych yn ymgysylltu â rhoddwyr mewn lleoliadau cyhoeddus. Rydym yn argymhell eich bod yn darllen adrannau perthnasol y Cod yn llawn cyn ymrwymo i unrhyw weithgareddau codi arian. Mae angen i chi hefyd ystyried pa drwyddedau a chaniatâd ychwanegol y gall fod eu hangen ar gyfer eich gweithgareddau.

Rhoi yn Rheolaidd

Mae rhoi yn rheolaidd yn aml yn cael ei ystyried yn greal sanctaidd yn y maes codi arian; incwm dibynadwy, rheolaidd heb gyfyngiadau y gallwch chi ddibynnu arno sy'n eich galluogi i gyllidebu ymlaen llaw. Mae llawer o sefydliadau sy'n codi arian yn defnyddio amrywiadau ar syniad y Pyramid Codi Arian i feddwl sut y gallant ddatblygu neu "stiwardio" darpar roddwyr (yn y pen draw unrhyw un y mae eich sefydliad yn dod i gysylltiad ag ef) yn rhoddwyr go iawn, ac i fyny'r ysgol i roi yn rheolaidd, rhoi rhoddion mawr a chymynroddion. Mae ystyried GDPR yn bwysig iawn drwy gydol y broses hon; mae angen i chi sicrhau eich bod yn cael caniatâd priodol a hysbysu eich rhanddeiliaid ynghylch sut rydych yn defnyddio eu data.

1. Meddylwch pa gyfleoedd sydd gennych i gasglu gwybodaeth am eich darpar roddwyr a rhoddwyr presennol (er enghraifft mewn digwyddiadau).
2. Defnyddiwch system Rheoli Cysylltiadau Cwsmeriaid neu crëwch gronfa ddata sy'n cydymffurfio â GDPR (gallai hyn fod mor syml â thaenlen) o'ch rhoddwyr - pobl sydd wedi cynnal digwyddiad noddedig i chi, sydd wedi rhoi rhodd unwaith yn unig neu wedi defnyddio llwyfannau cyfryngau cymdeithasol (fel Facebook ac Instagram) i godi arian i chi ar eu pen-blwydd ac ati.
3. Cadwch gofnod o pryd rydych chi'n cyfathrebu â nhw beth rydych chi'n ei gyfathrebu, i ba ddigwyddiadau maen nhw'n dod neu'r rhoddion maen nhw'n eu gwneud.
4. Os bydd rhywun yn dirymu eu caniatâd i chi gysylltu â nhw, neu'n gofyn i chi gysylltu â nhw drwy ddull penodol yn unig (e.e. neges destun neu e-bost yn unig), gwnewch yn siŵr bod hyn yn cael ei gofnodi a'i ddilyn.
5. Meddylwch sut y gallwch chi feithrin perthynas â'ch rhoddwyr a'u symud yn raddol i fyny'r pyramid fel sy'n briodol. Gallai hyn fod yn negeseuon e-bost at gyfranogwyr digwyddiadau i ofyn iddynt ystyried dod yn rhoddwyr rheolaidd, neu hyd yn oed adael ffurflenni cyfarwyddiadau Debyd Uniongyrchol ar ddiwedd eich cylchlythyr i roi'r opsiwn i ddarllenwyr ddod yn rhoddwyr rheolaidd.
6. Yn yr un modd â phob gohebiaeth codi arian, mae'n bwysig bod gennych achos da er mwyn dangos i'ch rhoddwyr pam y dylent roi, a'r effaith y bydd yn ei chael ar eich buddiolwyr.

Casgliadau

Rhybudd: Mae casgliadau gan elusennau yn arwain at lawer o gamdriniaeth ddamweiniol a bwriadol, ac mae'n hanfodol bod sefydliadau gwirfoddol yn cymryd y gofal mwyaf wrth gynnal unrhyw gasgliad neu gyflogi eraill i ymgymryd â chasgliad ar eu rhan. Rhaid i chi sicrhau eich bod yn cadw at reolau a chanllawiau a ddyfynnir yn y Codau Ymarfer Codi Arian wrth gynnal casgliadau. Gellir cael eich sefydliad ac unrhyw drydydd parti sy'n cynnal casgliadau ar eich rhan yn euog o dorri'r Cod os gwneir unrhyw gwynion.

Beth yw casgliad? Mae casgliadau stryd, casgliadau o dŷ i dŷ, casgliadau ar adeiladau preifat, a blychau casglu statig i gyd yn dod o dan y pennawd cyffredinol 'casgliadau'. Mae nifer o reoliadau, caniatadau arbennig ac arferion da, sy'n berthnasol i bob casgliad. Gall casgliadau ategu gweithgareddau codi arian eraill, yn enwedig digwyddiadau, i sicrhau'r incwm mwyaf posibl. Er enghraifft, gallai cynnal casgliadau bwced neu roi blychau casglu statig mewn digwyddiadau fel carnifalau, teithiau cerdded noddedig, reidiau beic a chyngherddau annog cyfranogwyr i roi arian ychwanegol.

Beth yw'r manteision? I lawer o sefydliadau gwirfoddol, cynnal casgliad cyhoeddus yw un o'r ffyrdd pwysicaf y gallant godi arian anghyfyngedig. Y rheolau sylfaenol ar gasgliadau:

- trwyddedau - mae angen caniatâd ar gyfer casgliadau stryd a chasgliadau o dŷ i dŷ (gweler isod);
- eithriadau - nid oes angen caniatâd arnoch, ond bydd angen caniatâd y

perchennog neu'r landlord arnoch os byddwch yn trefnu casgliad

- mewn digwyddiadau lle y codir tâl mynediad;
- mewn lleoliadau fel sinemâu, meysydd chwaraeon, ffatrioedd, eglwysi, gorsafoedd rheilffyrdd a bysiau;
- ar adeiladau preifat eraill fel tafarndai, swyddfeydd a chanolfannau siopa preifat ac ysgolion;
- heblaw elusennau - nid oes rhaid i chi fod yn elusen gofrestrdig i gynnal casgliad; gellir rhoi trwydded i sefydliadau gwirfoddol eraill yn ôl disgrisiwn yr awdurdod lleol.

Arferion da: Dyma ychydig o awgrymiadau:

- mae dyddiadau'n bwysig.
  - oni bai eich bod yn gweithio mewn partneriaeth ag elusen debyg, ceisiwch osgoi gwrthdaro â chasgliadau eraill oherwydd ni all y naill na'r llall wneud yn dda (dim ond ychydig o gasgliadau y mae rhai awdurdodau lleol yn eu trwyddedu bob blwyddyn);
  - efallai na fydd diwrnodau byr y gaeaf yn amser da ar gyfer casgliadau o ddrws i ddrws;
  - mae diwrnodau siopa prysur yn boblogaidd gyda chasglwyr felly gwnewch gais am eich trwydded ymhell ymlaen llaw;
- hysbyswch yr heddlu ble a phryd y byddwch yn casglu - nid yw hyn yn hanfodol, ond gall helpu'r heddlu i atal casgliadau anawdurdodedig;
- gwirfoddolwyr - gwnewch yn siŵr bod gennych chi ddigon o bobl sy'n fodlon gwneud casgliadau; nid yw rhai gwirfoddolwyr yn hoffi'r gwaith hwn, felly holwch sut maen nhw'n teimlo a rhowch ddigon o wybodaeth iddynt;
- denu rhoddion - ni chaniateir i gasglwyr ysgwyd eu tuniau na gofyn i bobl am roddion, ond gall gwên gyfeillgar ennill y dydd;
- cyfyngu'r amser - peidiwch â gofyn i gasglwyr sefyll yn y stryd am fwy na dwy awr; dim ond slot o awr y bydd y mwyafrif o bobl ei eisiau;
- canolfan i gasglwyr - ceisiwch drefnu swyddfa neu siop fel canolfan ar gyfer casgliadau stryd lle y gall casglwyr gasglu tuniau, trwyddedau a chyfarwyddiadau a dychwelyd tuniau wedi hynny (mae hyn yn rhoi gwell rheolaeth i'r trefnwyr ac yn osgoi gorfod casglu tuniau coll).
  - Sicrhewch fod unrhyw un sy'n gweithio ar eich casgliad yn gwisgo prawf adnabod sy'n dangos eu bod yn casglu ar ran eich elusen
  - Sicrhewch fod yr holl fwcedi/tuniau casglu wedi'u selio'n iawn yn ystod y casgliad

Trwyddedau: Gellir cael trwyddedau gan Swyddog Trwyddedu eich awdurdod lleol (cyngor sir). Cofiwch, gellir erlyn hyrwyddwyr am fethu â chynnal casgliad yn iawn.

- gwnewch gais mewn da bryd (o leiaf ddau fis ymlaen llaw, er bod rhai cyngorau'n nodi cyfnod hwy); gellir llacio'r trefniadau mewn amgylchiadau eithriadol fel apeliadau trychineb, ond peidiwch â dibynnu ar hynny;
- rhaid i'r hyrwyddwr fod yn "berson addas a phriodol" - yr awdurdod sydd i sicrhau hyn, a gall wrthod rhoi trwyddedau os nad ydynt yn fodlon ar hyn;
- mae'r wybodaeth y mae'n rhaid i'r noddwr ei darparu yn cynnwys:
  - enw a chyfeiriad yr hyrwyddwr;

- enw, cyfeiriad, gwrthrychau (a rhif elusen gofrestredig os yw'n berthnasol) y sefydliad fydd yn cael budd;
- lleoedd a dyddiadau penodol y casgliad (y mae'n rhaid cadw atynt).

Gofal wrth drin arian: Mae'r Codau Ymarfer Codi Arian ar gael gan y Rheoleiddiwr Codi Arian ac maent yn amlinellu

- dim ond defnyddio tuniau wedi'u selio ar gyfer casgliadau - mae bwcedi agored yn anghyfreithlon;
- dylai'r rhoddwr gau amlenni casglu;
- ni ddylai unrhyw gasglwr agor ei dun na'i amlenni;
- dylai'r hyrwyddwr neu'r trefnydd agor y tuniau casglu ym mhresenoldeb y casglwr, a chofnodi'r swm ar wahân ar gyfer pob casglwr;
- cadw cofnodion o wefannau da a gwirfoddolwyr brwdfrydig er mwyn cyfeirio atynt yn y dyfodol;
- a pheidiwch ag anghofio diolch i bawb a helpodd - maent yn ei haeddu, ac efallai y bydd eu hangen arnoch eto.

Taliadau nad ydynt yn arian parod: mae llai a llai o bobl yn cario arian parod o ddydd i ddydd. Os ydych chi'n bwriadu cynnal casgliadau yn rheolaidd, neu ddefnyddio blychau casglu statig fel ffynhonnell incwm reolaidd, mae'n werth ymchwilio i flychau rhoi digyswllt a buddsoddi ynddynt.

Loterïau a rafflau

Beth yw loteri? Diffinnir loteri fel “dosbarthu gwobrau ar hap pan fydd y bobl sy'n cymryd rhan, neu nifer sylweddol ohonynt, yn gwneud taliad yn gyfnewid am y siawns o gael gwobr” (meini prawf Tŷ'r Arglwyddi). Mae loterïau yn ffordd hynod boblogaidd ac effeithiol o godi arian. Ond mae'r rheoliadau'n ddigon cymhleth i ofyn am astudiaeth ofalus. Mae'r term “loteri” yn cynnwys eitemau megis tocynnau loteri, tocynnau raffl a chardiau crafu. Rheoliadau ar gyfer gwahanol fathau o loteri: Mae gwahanol reoliadau'n berthnasol yn dibynnu'n fras ar eu graddfa a ble mae'r tocynnau'n cael eu gwerthu. Mae'r gwahaniaethau y mae'n rhaid i sefydliadau gwirfoddol fod yn ymwybodol ohonynt fel a ganlyn:

- nid oes angen cofrestru loterïau bach (h.y. raffl): ar yr amod:
  - y gwerthir tocynnau yn yr adeilad yn ystod digwyddiad elusennol (fel basâr, ffair, cinio neu ddawns) ac fel rhan o'r digwyddiad hwnnw;
  - nid yw'r gwariant ar wobrau yn fwy na £250 (ond nid oes cyfyngiad ar werth eitemau a roddir);
  - ni ddyfernir unrhyw wobrau ariannol.
- nid oes gan loterïau preifat unrhyw derfynau ar fath na gwerth gwobrau, ac nid oes angen i chi fod wedi cofrestru, ond mae nifer o gyfyngiadau yn berthnasol, gan gynnwys yr adeilad lle y maent yn cael eu gwerthu;
- loterïau cymdeithas (cyhoeddus) - gellir gwerthu tocynnau mewn manau cyhoeddus, ond rhaid cofrestru'r loteri gyda'r Bwrdd hapchwarae neu'ch cyngor sir lleol, ac mae nifer o gyfyngiadau yn berthnasol.

Llywodraethu: A yw eich dogfen lywodraethu yn caniatáu loterïau? Y peth cyntaf i'w wirio yw a yw dogfen lywodraethu eich sefydliad yn caniatáu cymryd rhan mewn

gamblo. Mae rhai elusennau yn ei wahardd yn benodol, felly efallai na fydd modd i chi gynnal digwyddiadau bingo a loteriau. Cofiwch ei bod yn bosibl diweddarau eich dogfen lywodraethu (y dylid amlinellu'r broses ar ei chyfer yn y ddogfen lywodraethu), yn enwedig os oes gennych achos busnes da dros gynnal loteri fel llif incwm ychwanegol; yn 2018, cafodd hosbis plant Tŷ Hafan dros £2m drwy ei loteri Crackerjackpot.

Rhai cyfyngiadau a rheoliadau cyffredinol: Mae loteriau yn debyg i gasgliadau cyhoeddus o ran nifer y cwynion cyhoeddus y maent yn eu hysgogi. Sicrhewch eich bod yn glir:

- os yw'r sefydliad yn elusen gofrestredig rhaid i'r tocyn loteri nodi hynny o dan gyfraith elusen (os ydych yn defnyddio tocynnau ystafell gotiau mae'n dderbyniol rhoi enw a rhif yr elusen gan ddefnyddio stamp rwber);
- mae'n anghyfreithlon i unrhyw un o dan 16 oed werthu tocynnau loteri - felly dim ond mewn amlenni wedi'u selio y dylai cymdeithasau rhieni ac athrawon anfon tocynnau raffl at y rhieni;
- os ydych yn gwerthu tocynnau loteri ar y stryd mae'n rhaid i chi wneud hynny o giosg neu gaban;
- os yw alcohol yn rhan o'r wobr mae'n rhaid i chi gael trwyddedau gwirod priodol;
- gwiriwch gyda'r Bwrdd Hapchwarae bob amser cyn cynnal raffl i helpu unigolyn - nid yw codi arian i unigolion yn elusennol, a gallai fod â goblygiadau treth a budd.

Gellir cael canllawiau pellach am faterion statudol a rheoleiddiol gan y sefydliadau a ganlyn:

Y Comisiwn Elusennau - www.charity-commission.gov.uk

Codes of Fundraising Practice (Fundraising Regulator) -

www.fundraisingregulator.org.uk/code

(gan gynnwys adrannau ar Ddata Personol a Chodi Arian, Rafflau a Loteriau, Casgliadau Statig a Chasgliadau Cyhoeddus)

Gambling Commission - www.gamblingcommission.gov.uk/Footer/Gambling-related-legislation.aspx

Institute of Fundraising - www.institute-of-fundraising.org.uk

Ymwadiad

Mae'r wybodaeth a ddarperir yn y daflen hon ar gyfer cyfarwyddyd yn unig. Nid yw'n amnewid am gyngor proffesiynol ac ni allwn dderbyn unrhyw gyfrifoldeb am golled o ganlyniad i unrhyw berson weithredu neu wrthod gweithredu arno.

Am rhagor o wybodaeth cysylltwch â

<p>Cyngor Gweithredu Gwirfoddol Cymru <i>Tŷ Baltig, Sgwâr Mount Stuart, Bae Caerdydd, Caerdydd, CF10 5FH</i> Elusen Gofrestredig: 218093</p> <p>Ffôn: 0300 111 0124 help@wcva.cymru Ffacs: 029 2043 1701 www.wcva.cymru</p>	 <p>WcVA CgGC</p>
<p>Cynhyrchwyd gan CGGC, Cynghorau Gwirfoddol Sirol a Chanolfannau Gwirfoddoli Wedi ei ddiweddarau: 25/11/2019</p>	<p>Ffôn: 0300 111 0124 www.wcva.cymru</p>